

Rocznik historii antropologizującej „Homo Historicus” (Wilno 2008–2012; Mińsk 2016)

Pierwsze trzy tomy rocznika „Homo Historicus” były związane z działalnością Instytutu Badań Historycznych Białorusi na Europejskim Uniwersytecie Humanistycznym (EUH) w Wilnie. Uczelnia, funkcjonująca początkowo w Mińsku, została z powodów politycznych zamknięta w 2005 roku, a rok później wznowiła swoją działalność w stolicy Republiki Litewskiej. Możliwość nauczania studentów i prowadzenia badań naukowych bez kontroli ideologicznej ze strony państwa przyciągnęła do EUH sporo historyków z Białorusi.

„Homo Historicus” (redaktor naczelny Aleksander Smalianczuk) był jednym z projektów Instytutu Badań Historycznych. Pomysł publikacji zrodził się w wyniku dyskusji na temat stanu białoruskiej historiografii, w której nadal dominuje paradygmat neopozytywizmu, a nowe kierunki badań historycznych z trudnością przebijają się przez stereotypowe myślenie oraz ramy biurokratyczne nauki akademickiej na Białorusi.

„Homo Historicus” został pomyślany jako swego rodzaju warsztat dla nowych metod i obszarów nauki historycznej. Redakcja zachęcała do prób badawczych z zakresu mikrohistorii, historii rodziny, biografistyki historycznej, historii życia codziennego, problematyki pamięci historycznej, historii mówionej, historii idei i innych. Ale przede wszystkim starano się rozszerzyć styl myślenia antropologicznego w badaniach historycznych z charakterystyczną dla niego koncentracją uwagi na przemianach z zakresu kultury, polityki i stosunków społecznych; zachęcano naukowców do interdyscyplinarności i wykorzystania najnowszych osiągnięć humanistyki, a także do refleksji nad wykorzystywanymi metodami badawczymi i wartością wiedzy, którą tworzą.

Przyjęte przez redakcję określenie „historia antropologizująca” w rzeczywistości było zaproszeniem do współpracy adresowanym do historyków, specjalistów z dziedziny metodologii historii i historiografii, badań literackich, kulturoznawców. Odchodząc od raczej tradycyjnego terminu „antropologia historyczna”, redakcja starała się zwrócić uwagę na znaczenie dla białoruskiej historiografii problemu „uczłowieczenia historii”.

Materiały trzech pierwszych „wileńskich” tomów rocznika „Homo Historicus” (2008, 2009, 2012) nie dokonały rewolucji w białoruskiej historiografii, ale wzbogaciły ją o badania z zakresu biografistyki historycznej, *oral history*, historii idei i studiów nad pamięcią, historycznych wątków w *gender studies* i etnologii. Opublikowano ważne dokumenty historyczne, przełożono na język białoruski „klasyczne” teksty z dziedziny antropologii kulturowej i etnologii, drukowano recenzje. Językami publikacji były wszystkie języki słowiańskie i angielski.

W ubiegłym roku został przygotowany do druku tom czwarty rocznika „Homo Historicus” 2016 (redaktor Aleksander Smalianczuk), który ukaże się już jako wydanie Kolegium Białoruskiego (Mińsk) oraz Instytutu Studiów Politycznych „Palitycznaya Sfera” (Mińsk). Nowa redakcja zamierza kontynuować tradycję „wileńskich” tomów rocznika.

„HOMO HISTORICUS” (2008, 2009, 2012)

WYBRANA BIBLIOGRAFIA

2008

- Вольга Бабкова (Мінск). *Свет пачуццяў і свет рэчаў: шляхецкія тэстаменты другой паловы XVI ст.*
- Аляксандр Смалянчук (Вільня-Гродна). *Раткевіч versus Каліноўскі?*
- Наталля Сліж (Гродна-Вільня). *Як вярнуць збеглую жонку: прыгоды з жыцця Ульяны Гарнастаевай з роду Багавіцінавічаў (?-1575).*
- Ірына Раманавая, Сяргей Хоміч (Мінск). *Адаптацыя былых рэпрэсіраваных да вольнага жыцця.*
- Ірына Dubianetskaya (Minsk-Vilnia). *Routes of Perception. The Nature of Myth and the Function of Mythology in the ancient World.*
- Ганна Энгелькінг (Варшава). *Юзаф Абрэмбскі (1905-1967): да біяграфіі антрапалага.*
- Рімас Мікніс (Вільня). *Міхал Ромэр (1880-1945): штрыхі да палітычнай біяграфіі краёўца.*
- Валянціна Лебедзева (Гомель). *Мітрафан Доўнар-Запольскі ў 1888-1892 гг.: нараджэнне беларускага навукоўца.*
- Міраслаў Грох (Прага). *Нацыянальная гісторыя як канструкцыя: чэшскае выключэнне ці еўрапейская норма?*
- Крыстаф Клесман (Патсдам). *Палітыка гісторыі і калектыўны ўспамін: паняцці, праблемы і гістарычныя прыклады.*
- Альвідас Нікжэнтайціс (Вільня). *Другая Сусветная вайна ў культурнай памяці жыхароў Цэнтральна-Усходняй Еўропы: дамінантная і дыскрымінаваная памяці.*
- Аляксандр Смалянчук (Вільня-Гродна). *Школьны падручнік гісторыі Беларусі як “месца памяці / месца забыцця” пра Другую Сусветную вайну.*
- Воля Шаталава (Мінск). *Цены вайны: паліцэйскія і партызаны ў памяці насельніцтва беларускай вёскі.*
- Ян Ежы Мілеўскі (Беласток). *Польская памяць пра Другую Сусветную вайну: нацыянальная ці грамадзянская? (на прыкладзе Падляскага ваяводства).*
- Ірэна Шуцінене (Вільня). *Другая Сусветная вайна ў калектыўнай памяці жыхароў Літвы.*
- Евгений Розенблат (Брест). *Юденраты в Беларуси: проблема еврейской коллаборации.*
- „*Рамяство мяне выратавала...*” *Успаміны Аляксандра Сцяпанавіча Шпака (падрыхтоўка да друку Ірыны Раманавай і Ірыны Махоўскай).*

2009

- Вольга Бабкова (Мінск). *Нашыя „бичолы” (развагі з нагоды чытання актавых кніг канца XVI ст.)*
- Ольга Лобачевская (Минск). *Ритуал в повседневности войны (об архаической ритуальной практике в годы Второй мировой войны в Беларуси).*

Наталя Яковенко (Київ). *Учні Луцького й Острозького єзуїтських колегіумів у першій половині XVII ст. (спроба „колективного портрету”)*.

Ганна Энгелькінг, Караліна Шыманяк (Варшава). *Забыты габрэйскі навуковец з даваеннай Вільні: Слова пра Даніэля Файнштэйна*.

Альвідас Нікжэнтайціс (Вільня). *Нацыянальны сімвал у шматкультурным горадзе*.

Петэр Гаслінгер (Марбург–Гесэн). *Канцэпт мультыкультуралізму і новыя зацёмкі да гарадской гісторыі*.

Аляксандр Смалянчук (Вільня–Гродна). *Беларускія сімвалы Вільні*.

Дангірас Мачуліс (Вільня). *Знакі і вобразы літоўскай Вільні ў міжваенны час*.

Майкл Кімадж (Ўошынгтан). *На руінах Вільні*.

Дэвід Е. Фішман (Нью-Йорк). *Нацыянальныя габрэйскія сімвалы Вільні*.

Юргіта Шаўчунайце-Вербіцкене (Вільня). *Знакі габрэйскай гісторыі ў Вільні: рэпрэзентацыі мінулага*.

2012

Айцец Аляксандар Надсан (Лондан). *Эўрапеец у эўрапейскім горадзе: Скарына ў Вільні*.

Аляксандр Радзюк (Гродна). *Паўстанне 1863–1864 гг. у лёсе жыхароў пяці шляхецкіх ваколіц*.

Андрэй Ціхаміраў (Варшава). *Жаночыя вобразы ў „заходнерускай” нарацыі*.

Ганна Энгелькінг (Варшава). *Паміж панам і жыдом: заўвагі пра структуру ідэнтычнасці беларускіх калгаснікаў на рубяжы XX–XXI ст.*

Міраслаў Грох, Ітка Малечкова (Прага). *Гістарычная спадчына: кантынuitэт і дыскантынuitэт у канструяванні нацыянальнай гісторыі*.

Ірына Дубянецкая (Менск). *Зьніклы бог зьніклага народу: экзыстэнцыйны хаос у хітыцкай міталёгіі*.

Макота Хаясака (Токіа). *Краёвая ідэя ў гістарычнай рэфлексіі. Параўнаўчы аналіз*.

Аляксандр Смалянчук (Вільня–Гродна). *Краёвая ідэя і беларускі нацыянальны рух у Заходняй Беларусі ў 1920–1930-я гг.*

Aleksander Smalianczuk